

BADANIE ZGODNOŚCI MIĘDZY OCENIANIEM WEWNĘTRZNYM I ZEWNĘTRZNYM

Wynik sprawdzianu (egzaminu) jest jednym ze źródeł informacji o osiągnięciach ucznia. Z założenia jest obiektywnym sposobem mierzenia jego osiągnięć, przez co wyniki uzyskane przez uczniów stają się porównywalne. Komunikując wynik uczniowi wychowawca powinien zaopatrzyć go odpowiednim komentarzem, omówić wyniki uzyskane za poszczególne kategorie umiejętności, poinformować ucznia, co jego wynik "mówi" o stopniu opanowania wymagań egzaminacyjnych oraz jakie są w tych kategoriach średnie wyniki regionalne lub krajowe.

Końcowy wynik egzaminu jest wskaźnikiem ustępującym ocenom szkolnym pod względem zakresu informacji, (obejmuje ograniczony wymaganiami egzaminacyjnymi zakres treści, uzyskany jest w wyniku trwającego godzinę lub dwie egzaminu), ale wychowawca znający swoich uczniów powinien określić, czy według niego dany wynik ucznia należy uznać za sukces, niepowodzenie czy też osiągnięcie przeciętne. Kontekstowa interpretacja wyników spowoduje, że ten sam wynik uznamy w przypadku jednego ucznia za osiągnięcie, a w wypadku drugiego - za niepowodzenie. Niewątpliwie wychowawca weźmie w tym momencie pod uwagę oceny szkolne ucznia. Oczywiście jest tutaj oczekiwanie nauczycieli, ale wydaje się, że również i wielu, zwłaszcza dobrych uczniów, że wystąpi zgodność między ocenami szkolnymi i egzaminacyjnymi.

Chcąc uzyskać porównywalność oceny zewnętrznej (punktowej) i wewnętrznej (wyrażonej w stopniach szkolnych) proponowałam uczniom przeliczenie uzyskanego wyniku na procent oceny najwyższej, np.:

- 20 punktów uzyskanych za sprawdzian to 50% z 40 punktów możliwych do zdobycia,
- średnia z przedmiotów objętych sprawdzianem 3,0 to 50% oceny maksymalnej (celującej),

a następnie porównanie wyrażonego w procentach wyniku. Jeżeli różnica nie jest większa niż 10% proponowałam przyjąć, że wyniki są zgodne. Takie porównanie, chociaż nie wolne od wad, pozwala uczniowi zorientować się wstępnie czy uzyskany wynik sprawdzianu jest porównywalny z ocenianiem szkolnym.

W procesie mierzenia jakości pracy Szkoły Podstawowej w Wałdowie Szlacheckim w roku szkolnym 2002/2003 byłam odpowiedzialna za opracowanie narzędzi oraz przeprowadzenie badania w obszarze wskaźnika: "W końcowym sprawdzianie/egzaminie uczniowie uzyskują wyniki adekwatne do ocen bieżących i klasyfikacyjnych". Badanie przeprowadziłam na grupie uczniów klasy 6, której byłam wychowawcą.

I. Metoda badania

Porównanie indywidualnych wyników sprawdzianu/egzaminu uczniów wyrażonych w znormalizowanej skali staninowej** ze średnią ocen klasyfikacyjnych uczniów (z przedmiotów objętych sprawdzianem/egzaminem) wyrażoną w skali punktowej zgodnie z następującą procedurą:

- 1) obliczenie dla każdego ucznia średniej ocen klasyfikacyjnych z przedmiotów objętych sprawdzianem (język polski, historia, matematyka, przyroda, sztuka) lub egzaminem (średnia odpowiednio z języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie i sztuki lub z matematyki, fizyki, chemii, biologii i geografii),
- 2) nadanie tak obliczonej średniej ocenie każdego ucznia wartości punktowej wg przyjętej skali *,

Przedział wartości średniej ocen ucznia (po zaokrągleniu)	Opis wyniku ucznia	Skala punktowa
1,0 - 2,0	najniższy	1
2,1 - 2,5	bardzo niski	2
2,6 - 3,0	niski	3
3,1 - 3,5	niżej średni	4

3,6 - 4,0	średni	5
4,1 - 4,5	wyżej średni	6
4,6 - 5,0	wysoki	7
5,1 - 5,5	bardzo wysoki	8
5,6 - 6,0	najwyższy	9

- 3) analiza porównawcza wyników (obliczenie dla każdego ucznia różnicy między wynikiem egzaminu /staninem/ a wyrażoną w skali punktowej średnią ocen klasyfikacyjnych),
- 4) wyciągnięcie wniosków.

II. Kryterium sukcesu

Uznaje się, że oceny szkolne badanej grupy uczniów są adekwatne do wyniku egzaminu, jeżeli dla minimum 75% badanych różnica porównania stanina i skali przyjętej dla średniej mieści się w przedziale od -1 do +1 (tj. występuje wysoka zgodność wyników).

Korzystając z przedstawionej wyżej metody uzyskałam następujące wyniki:

Przedział punktowy	Procent wyników	Stanin	Opis dydaktyczny wyniku
1 - 14	4	1.	najniższy
15 - 18	7	2.	bardzo niski
19 - 22	12	3.	niski
23 - 26	17	4.	nizej średni
27 - 30	20	5.	średni
31 - 33	17	6.	wyżej średni
34 - 35	12	7.	wysoki
36 - 37	7	8.	bardzo wysoki
38 - 40	4	9.	najwyższy

Analiza porównawcza wyników sprawdzianu i średniej ocen klasyfikacyjnych z przedmiotów objętych sprawdzianem. (opr. wł.)

Nr ucznia	Suma pkt za sprawdzian	Ocena wyniku egzaminu w znormaliz. (9pkt) skali staninowej *		Średnia z przedmiotów objętych sprawdzianem	Opis średniej ocen szkolnych wg przyjętej skali **		Różnica oceny wyniku egzaminu (stanina) i średniej ocen w skali pkt
		stanin	opis wyniku		wynik ucznia	wynik w skali pkt	
1.	30	5	średni	3,8	średni	5	zgodny (0)
2.	30	5	średni	4,0	średni	5	zgodny (0)
3.	34	7	wysoki	4,2	wyżej średni	6	+1
4.	29	5	średni	3,0	niski	3	+2
5.	35	7	wysoki	5,8		9	-2
6.	24	4	niżej średni	3,0	niski	3	+1
7.	13	1	najniższy	2,2	bardzo niski	2	-1
8.	25	4	niżej średni	3,0	niski	3	+1
9.	31	6	wyżej średni	3,8	średni	5	+1
10.	24	4	niżej średni	3,4	niżej średni	4	zgodny (0)
11.	22	3	niski	3,2	niżej średni	4	-1
12.	29	5	średni	3,6	średni	5	zgodny (0)
13.	31	6	bardzo wysoki	5,4	bardzo wysoki	8	-2

14.	38	9	najwyższ y	5,4	bardzo wysoki	8	+1
-----	----	---	---------------	-----	------------------	---	----

Wnioski z analizy

- czworo uczniów uzyskało wynik egzaminu odpowiadający średniej ocen szkolnych w przyjętej skali, w siedmiu przypadkach (50% uczniów) różnica wynosi 1 pkt w skali, przy czym tylko w 2 przypadkach jest to różnica na niekorzyść wyniku egzaminu;
- w trzech przypadkach (21% uczniów) wynik egzaminu różni się o 2 punkty w przyjętej skali od wyniku za uzyskaną średnią ocen, przy czym w przypadku dwóch uczniów (nr 5 i 13) dotyczy to sytuacji, gdy uzyskany wynik ze sprawdzianu był zbyt niski w stosunku do bardzo wysokiej i najwyższej średniej ocen szkolnych.

WNIOSEK OGÓLNY

UCZNIOWIE SZKOŁY PODSTAWOWEJ UZYSKALI WYNIK SPRAWDZIANU ADEKWATNY DO OCEN KLASYFIKACYJNYCH (spełnione zostało założone kryterium sukcesu).

Powyższe wyniki przedstawiłam na posiedzeniu Rady Pedagogicznej. Zastosowana metoda badawcza zyskała akceptację i będzie dalej wykorzystywana w naszej Szkole. Szczególną uwagę należy zwrócić na fakt, że znaczący rozdźwięk między ocenianiem zewnętrznym i wewnętrznym wystąpił u uczniów z najwyższą średnią ocen szkolnych. Oznacza to, że oceny celujące uzyskane w wyniku klasyfikacji nie znalazły odzwierciedlenia w odpowiednio wysokim wyniku sprawdzianu.

Trudno podać jednoznaczne przyczyny niezupełnej zgodności oceniania zewnętrznego i wewnętrznego, ale wśród nich należy uwzględnić:

- odmienność sytuacji oceniania szkolnego i egzaminacyjnego, konieczne jest więc wyposażenie ucznia w umiejętności radzenia sobie ze stresem,
- całościowe ocenianie ucznia w procesie lekcyjnym, a nie tylko testowanie jego wiedzy i umiejętności,

- wady oceniania nauczycielskiego: uleganie stereotypom, zbiorowa presja, która powodować może nieadekwatne ocenianie końcoworoczne absolwentów, zwłaszcza uczniów dobrych, zaniżanie wymagań na poszczególne oceny,
- nie nowy i poważny problem nacisku uczniów na nauczycieli, co czasem skutkuje "dopytywaniem" na wyższą ocenę, korzystanie przez dobrych uczniów z utrwalonej opinii,
- podejmowanie przez uczniów działań dodatkowych, często pozalekcyjnych, celem podwyższenia ocen przedmiotowych.

Porównanie wyników oceniania zewnętrznego i wewnętrznego powinno skłonić nauczycieli do przemyśleń, dać dobrą informację zwrotną o naszej pracy, a świadomość popełniania błędów w ocenianiu uczniów winna prowadzić do ich wyeliminowania lub przynajmniej ograniczenia.

** Skala przyjęta do oceny średniej ocen klasyfikacyjnych ucznia z przedmiotów objętych sprawdzianem/egzaminem (opr.wł.)*

*** Przedziały wyników uczniów w skali staninowej dla sprawdzianu klasy 6 przeprowadzonego w roku 2003 (na podstawie Raportu OKE w Gdańsku)*

Bibliografia

- Dokumentacja wyników sprawdzianu (archiwum Szkoły).
- B. Niemierko: Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki, WSiP 1991.
- W. Walczak: Jak oceniać ucznia? Teoria i praktyka, Galaktyka 2001.

Powyższy tekst przekazałam do druku do redakcji czasopisma "45 Minut. Toruński Przegląd Oświatowy" w roku szkolnym 2003/04